

Evaluatie eerste jaar uitvoering groenvisie 2020-2024

Betreft uitvoering 2020

Versie 15 dec 2020

Inhoud

Inhoud	1
1. Inleiding	3
1.1. Aanleiding	3
2 Evaluatie na eerste jaar	4
2.1 Thema 1. Aantrekkelijk groen	4
3.2 Thema 2. Groenonderhoud op orde	9
3.3 Thema 3. Bewoners	11
3.4 Thema 4. Klimaatadaptatie	12

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Bij de behandeling van de groenvisie 2020-2024 in maart 2020 is afgesproken dat het college deze jaarlijks evalueert. Dit document is de eerste evaluatie waarin per thema en bijbehorende doelen uit de groenvisie de resultaten over het eerste jaar van de uitvoering worden omschreven. Het behalen van de beeldkwaliteit zoals benoemd in de groenvisie is gebaseerd op een termijn van vier jaar. Voor u ligt dus een tussenstand na het eerste groeiseizoen.

Korte toelichting groenvisie 2020-2024

Focus op groen is van belang om prettig te kunnen leven en verder te bouwen aan een fijne woonomgeving. In de visie staat op welke manier gemeente Waterland zich inzet om groen in de openbare ruimte te onderhouden en te verbeteren. Trends en ontwikkelingen, input uit de kernen en vakkennis van de werknemers vormen de basis voor de visie.

Het onderhoud wordt door de groendienst uitgevoerd, dit budget is structureel opgenomen in de begroting en valt buiten deze visie. De inzet van de groendienst in combinatie met meerdere acties uit deze visie bepalen samen het kwaliteitsniveau van het onderhoud. Wanneer we bijvoorbeeld 'kale' plantvakken aanvullen met nieuwe planten groeit hier minder onkruid en stijgt het kwaliteitsniveau.

Visie in vier thema's

De tussenevaluatie sluit aan bij de vier thema's uit de groenvisie:

1. Aantrekkelijk groen (bijvoorbeeld meer bloeiende planten).
2. Groenonderhoud op orde (bijvoorbeeld plantvakken verbeteren of omvormen).
3. Bewoners (bijvoorbeeld adoptie plantvakken).
4. Klimaatbestendige omgeving (bijvoorbeeld voorkomen van hittestress).

Per thema geeft deze tussenevaluatie een beeld van hetgeen tot nu toe bereikt is en wat eventueel anders gelopen is dan voorzien. Om een thema te realiseren zijn in de groenvisie verschillende acties geformuleerd, in onderstaande schema's wordt de stand van zaken per actie omschreven.

2 Evaluatie na eerste jaar

In de groenvisie 2020-2024 zijn per thema doelen en acties geformuleerd. In dit hoofdstuk wordt per actie antwoord gegeven op de vragen: 1. Wat hebben we bereikt? en 2. Waar liepen we tegenaan? De evaluatie volgt de tabelstructuur gebaseerd op de groenvisie.

2.1 Thema 1. Aantrekkelijk groen

Dit thema wordt gerealiseerd door het bereiken van drie doelen (1a-c). Per doel wordt aangegeven of we op schema liggen. In de onderstaande alinea's zijn geformuleerde acties uit de groenvisie onderstreept en de stand van zaken omschreven. Per actie worden twee vragen behandeld.

Doel 1a: Meer aantrekkelijk groen op plekken waar veel mensen verblijven

Thema 1: Aantrekkelijk groen		
Doel 1a: Meer aantrekkelijk groen op plekken waar veel mensen verblijven	Doel op schema?	JA

1. Wat hebben we bereikt?

- Aantrekkelijk groen aanbrengen bij reconstructies: in uitvoering. Door meer diversiteit in beplantingsplannen aan te brengen, o.a. door het gebruik van vaste planten, wordt deze actie uitgevoerd. Bewoners waarderen meer kleur. Ook de groendienst heeft meer werkplezier door te werken in kleurrijke plantvakken en krijgen de medewerkers positieve reacties van bewoners.
- Plantvakken verbeteren: in uitvoering en op schema. In vrijwel iedere kern zijn vakken verbeterd. Naast gehele vakken vervangen worden ook bestaande vakken, waarvan de beplanting in conditie is, aangevuld. Onbegroeide randen worden beplant met bodembedekkers, het resultaat is een begroeide rand zonder onkruid.
- Ontwikkellocaties vergroenen: bomen getroffen door lepziekte Groene Hart worden vervangen. Gereserveerde budget niet toereikend voor grootschalige herinrichtingen.
- Meer bloemenmengsels (inheems) en ontwikkellocaties: deels uitgevoerd/lopend. Groene hart en Vesting: waar niet wordt gemaaid ontwikkelen bloeiende kruiden en neemt gras af.

2. Waar liepen we tegenaan?

- In onder andere het opstellen van de groenvisie 2020-2024 is tijd gaan zitten waardoor plantvakken later in het jaar zijn aangeplant. De planten zijn daardoor minder goed geworteld en hebben meer water nodig. De groendienst heeft hier tijd in gestopt.

Conclusies doel 1a: Meer aantrekkelijk groen op plekken waar veel mensen verblijven

De eerste stappen zijn gezet. Onze groendienst voert veel werkzaamheden uit die bijdragen aan de verbetering van het groen. In nauw overleg tussen beheer en beleid worden 'slechte' plantvakken aangewezen die veel tijd vragen om te onderhouden. Deze samenwerking tussen de binnen-, en buitendienst zorgt voor efficiëntie en positieve reacties van bewoners. We zijn er na het eerste jaar uiteraard nog niet maar de effecten van de groenvisie zijn zichtbaar.

Doel 1b: Hoofdgroenstructuur behouden en versterken

Thema 1: Aantrekkelijk groen

Doel 1b: Hoofdgroenstructuur behouden en versterken

Doel op schema?

JA

1. Wat hebben we bereikt?

- Groen-, en boomstructuren zoveel mogelijk behouden bij reconstructieprojecten en: bij alle uitgevoerde reconstructies van wegen zijn de bomen behouden.
- Advies bij bouwplannen bomen behouden: er zijn in totaal 8 bomen verplant naast bomen die op de bouwlocatie blijven staan (locaties voormalige Sebastianusschool, Ilpendam en Kohnstam, Monnickendam). Financiering hiervan heeft plaatsgevonden vanuit bouwbudget.
- Bestrijding Japanse Duizendknoop: in 2020 is middels elektrocutie tweemaal bestreden. Bestreden locaties lijken niet uit te breiden.
- Waardevolle bomenlijst actualiseren: staat op de planning.

2. Waar liepen we tegenaan?

- Aanbrengen extra bomen: niet uitgevoerd. Door de droogte van 2018 zijn er alsnog meer (oudere) bomen uitgevallen in 2020. Het aantal bomen is daarmee helaas afgenomen. De betreffende bomen worden nog vervangen.
- Bestrijding Japanse Duizendknoop: locaties nemen toe. Kosten hoger dan ingeschat.

Overige aandachtspunten

- Kap waardevolle beuk begraafplaats Kloosterstraat: onderzoek van een externe boomtaxateur geeft aan dat het gebruik van schelpen naar alle waarschijnlijkheid de oorzaak is. Door de uitspoeling van zout uit de schelpen is waarschijnlijk de monumentale 100 jarige beuk op de begraafplaats Kloosterstraat dood gegaan en zijn de overige ziek. De kosten voor het verwijderen zijn hoog gezien de locatie en de benodigde telekraan.
- De bomen binnen de hoofdgroenstructuur langs de Pierebaan deels verdwenen door uitval van drie grote iepen met iepziekte. Het risico bestaat dat deze zich doorzet richting de overige iepen.

Conclusie doel 1b: Hoofdgroenstructuur behouden en versterken

De hoofdgroenstructuur en het aantal bomen hebben te leiden gehad onder de hitte van 2018, zout en ziekte. De oorzaak van bijv. iepziekte is moeilijk te verklaren maar slaat wel een gat in de hoofdgroenstructuur. Vanwege uitval bomen zijn er geen extra bomen geplaatst, maar ligt de focus op herplanten.

Gelukkig gaat er ook veel goed zo is de werkwijze voor het behouden van bomen bij reconstructies en bij bouwplannen steeds meer gaan leven in de organisatie en de manier van werken. Mensen zien de meerwaarde van het behouden van groen. De locaties van de Japanse Duizendknoop lijken zich uit te breiden maar dit kan ook komen doordat mensen er beter op gaan letten. Wanneer er meer locaties worden ontdekt stijgen de kosten en worden hoger dan ingeschat.

1 en 2 IJpendam aug 2020: zeven bomen worden vanaf oude locatie Sebastianusschool vervoerd en krijgen een nieuwe plek

3 en 4 Monnickendam nov 2020: grote plataan wordt door de ontwikkelaar verplant met telekraan op de Kohnstamlocatie.

Doel 1c: Biodiversiteit: kleuren-, soortenrijkdom en ruimte voor insecten vergroten

Thema 1: Aantrekkelijk groen

Doel 1a: Biodiversiteit: kleuren-, soortenrijkdom en ruimte voor insecten vergroten

Doel op schema?

JA

1. Wat hebben we bereikt?

- Meer verschillende plant- en boomsoorten toepassen, sortiment uitbreiden: zie 1a bij boomkeuze wordt rekening gehouden met diversiteit (ziektebestendiger t.o.v. monocultuur). Inmiddels zijn er tienduizenden vaste planten aangebracht. Dit zorgt voor meer kleur en belevingswaarde voor de bewoners.
- Natuureilanden minimaal snoeien: uitgevoerd/lopend. O.a. egels/vogels zijn gesignaleerd.
- Aanleg takkenrillen (parken) en blad laten liggen in plantvakken: uitgevoerd, meer voeding in plantvakken t.b.v. gezond bodemleven en beplanting. De takkenrillen functioneren als schuilplekken voor vogels en egels.
- Verwijderen van groen/bomen tot een minimum beperken: groenoppervlak is vergroot bij reconstructies wegen (bijv. Lijsterstraat, Ipendam).
- Meer natuurlijke oevers creëren (geen budget, mogelijk combi met 'oevers'): staat gepland, gefinancierd vanuit oeverbeheerplan.

2. Waar liepen we tegenaan?

- Niet van toepassing.

Conclusies doel 1a: Meer aantrekkelijk groen op plekken waar veel mensen verblijven

Door de andere manier van beheer wordt natuur gecreëerd. Op bepaalde plekken in bijv. parken zorgen takkenrillen voor schuil- en voedselplekken voor vogels, egels en er komen bijzonder schimmels voor het bodemleven (bron: vrijwilligers Zuidervestingtuin). Daarnaast wordt in reconstructieprojecten wanneer mogelijk meer groen aangelegd. Door dit met de juiste beplanting goed dicht aan te planten is het onderhoud nihil. Zo kregen oude zuileiken in de Lijsterstraat meer groeiruimte en voeding door een plantvak om de boom aan te brengen bij reconstructie.

Door een juiste plantkeuze is de term 'biodiversiteit' ook te zien als 'aantrekkelijk groen'. Zo worden er in de gemeente meer bloeiende vaste planten aangebracht dan ooit tevoren. Saaie struiken worden vervangen voor bloeiende planten. Hier hebben mens en dier (insect) iets aan. We kijken bijv. in beplantingskeuze naar 'mooie bloemen' maar ook naar nectarwaarde (voeding voor insecten).

Krokus en blauwe druif op de Vesting zorgen voor kleur en voedsel voor insecten komend voorjaar 2021.

5 en 6 Bron referentiefoto bloeivorm: <https://www.stad-en-groen.nl/article/30635/>

Impressies 'verbeterde plantvakken'

7. Entree Broek in Waterland

8. Nieuwpoortslaan, Monnickendam

9. Begraafplaats Marken: nieuwe haag met vaste planten

10. Lijnbaan: kleurrijke bloei

3.2 Thema 2. Groenonderhoud op orde

In de onderstaande alinea's zijn geformuleerde acties uit de groenvisie onderstreept en de stand van zaken omschreven. Per actie worden twee vragen behandeld.

Thema 2: Groenonderhoud op orde

Doel: Onderhoud op vastgesteld kwaliteitsniveau realiseren

Doel op schema?

JA

1. Wat hebben we bereikt?

Het is van belang om te realiseren dat groenvisie loopt van 2020-2024, deze gehele periode is nodig om toe te werken naar het gewenste kwaliteitsniveau. We liggen op schema qua uitvoering van de groenvisie maar dit niveau kan na één jaar nog niet (overal) worden behaald.

- Inzet eigen groendienst: de onderdelen kort gras (excl. sportvelden*), hagen en bomen waren op een uitzondering na het hele jaar door op orde. Ook een groot deel van de plantvakken was op orde, met name de nieuwe aanplant en reeds gesloten vakken.

**Op de sportvelden bleven na het maaien dotten met gras achter, de groendienst heeft de machine verbeterd en komend seizoen is dit probleem verholpen.*

- Plantvakken verbeteren: zie doel 1a. In nieuw (dicht) aangeplante vakken is minder inzet nodig om het vak op orde te houden.
- Bomenonderhoud, met eigen bomenploeg inspringen op calamiteiten. Achterstallig boomonderhoud verder inlopen.: de bomenploeg speelt goed in op calamiteiten. Dit jaar is gestructureerd gesnoeid o.a. in de binnenstad van Monnickendam. Door met een planning te werken kan er beter worden gecommuniceerd naar bewoners. Hiermee maken we bovendien langzaam maar zeker de stap van correctief onderhoud naar preventief.
- Intensiveren onkruidbestrijding op (half) verharding tussen graven (begraafplaatsen) en paden omvormen naar gras*: uitgevoerd (zie ook knelpunt in onderstaande alinea), nieuwe inzet machine (frezen), paden op Kloosterdijk beter bij te houden.

2. Waar liepen we tegenaan?

Deze alinea is wat uitgebreider omdat het een bewogen jaar betrof. Puntsgewijs lichten we dit toe.

- Inzet eigen groendienst:

Corona heeft een grote impact op de uitval en daarmee beschikbaarheid van het personeel. De groendienst liep mede hierdoor in het groeiseizoen zichtbaar achterstand op. Aan het eind van het jaar zijn de achterstanden pas langzaam ingelopen. Dit heeft echter ook effect op de “winter werkzaamheden” als snoei en omvorming, Corona heeft daarmee in 2020 een flinke impact gehad op de kwaliteit van de openbare ruimte.

Naast de bezetting heeft corona ook effect gehad op de werkzaamheden zelf en de focus. Zo werd bijvoorbeeld Hemmeland drukker bezocht, door het mooie weer en de lockdown, waardoor hier meer inzet is gevraagd op met name zwerfvuil (o.a. kapot gegooid glas ruimen). Positief puntje is dat door corona de ploegen kleiner zijn geworden waardoor veelal in tweetallen werd gewerkt. Dit heeft een positief effect gehad op de wendbaarheid en de productiviteit.

Achterstallig onderhoud (enkele aandachtspunten)

1. Snelgroeierende woekeronkruiden groeiden met name in de woonwijken over gesloten oudere plantvakken heen. De inspanning om dit in te lopen was groot en heeft enkele weken capaciteit gekost om dit in te halen.
2. Ook op de begraafplaatsen liepen we enkele weken achter (onkruid schelpen).
3. Stamopschot bij bomen op beeldbepalende locaties bleef langer staan dan de bedoeling was.
4. Onkruid op de verharding stak op lastige plekken zoals onder vastgeschroefde fietsenstallingen de kop op, zo ook bij de boenwallen.

Door de droogte (klimaat) ging er veel tijd zitten in het water geven van de sportvelden en plantvakken. Opgeteld vragen deze aspecten veel tijd. Klein voordeel is dat onkruid bij extreme hitte ook niet meer groeit.

Langer groeiseizoen: de seizoenen zijn langer dan voorheen. Het blijft in de loop van het jaar langer warm waardoor we bijv. in november nog aan het maaien zijn. Het seizoen 'start' ook eerder door de hogere temperaturen. Winterklussen zoals snoeien van bosplantsoen blijven liggen. En ook het plantseizoen wordt korter. Het gevolg hiervan is dat er aannemers moeten worden ingehuurd en hier meer budget naar toe gaat.

Overige aandachtspunt: begraafplaatsen

De gemeente heeft acht begraafplaatsen in onderhoud.

- Intensiveren onkruidbestrijding op (half) verharding tussen graven (begraafplaatsen) en paden omvormen naar gras*: de groendienst komt tijd tekort, op de begraafplaats Kloosterdijk en Kloosterstraat is ongeveer 190 uur extra nodig t.o.v. het maaien van dezelfde paden. De techniek met de freesmachine om onkruid op schelpenpaden te verwijderen kan alleen op de Kloosterdijk worden toegepast. Op de andere begraafplaatsen liggen er of stenen onder de grond (Kloosterstraat) of is het werkbare oppervlak te smal voor deze werkwijze. Gevolg is dat alles handmatig wordt uitgevoerd.
- Onkruid op eigen graven:** in de praktijk blijkt dat eigenaren van graven veelal een graf niet vrijmaken van onkruid. Eigenlijk hoeft de groendienst dit werk niet uit te voeren (verordening). Het onkruid op deze graven wordt echter extra versterkt als de paden vrij zijn en geven daarmee een negatief beeld dus wanneer er echt teveel onkruid staat gaat de groendienst ook hier aan de slag. Dit vraagt uiteraard extra tijd. We blijven dan ook op zoek naar vrijwilligers of eigenaren van graven die hiermee kunnen helpen. Mooi voorbeeld hiervan is de begraafplaats IJpendam waar vrijwilligers enorm hun best doen met zichtbaar resultaat.

Conclusies: Groenonderhoud op orde

Al met al is zichtbaar dat de capaciteit van de groendienst vooralsnog in de groeiperiode, met de huidige kwaliteit van het areaal, niet voldoende is. De komende drie jaar werken we ernaar toe om de kwaliteit jaarrond te kunnen garanderen. Het verzoek van de raad om schelpenpaden niet om te vormen naar graspaden kost tijd. Maar ook de positieve effecten van de omvormingen zijn direct merkbaar. Zo zijn de hoeveelheid uren die gingen zitten in het onkruid schoffelen aan de Lijnbaan enorm gedaald door het omvormen van plantvakken. Dit in combinatie met de effecten van het coronavirus zorgt ervoor dat het nog te vroeg is om de exacte effecten weer te geven.

3.3 Thema 3. Bewoners

In de onderstaande alinea's zijn geformuleerde acties uit de groenvisie onderstreept en de stand van zaken omschreven. Per actie worden twee vragen behandeld.

Thema 3: Bewoners

Doel: Tevreden en betrokken bewoners bij de groene leefomgeving

Doel op schema?

JA/deels

1. Wat hebben we bereikt?

- Plantvakken door bewoners: de groep vrijwilligers die gemeentelijk groen willen onderhouden blijft groeien binnen de gemeente. Zo zien we dat buurtbewoners een stuk openbaar groen opknappen en er samen iets van maken. Dit gebeurt in overleg met de gemeente, vooral wanneer er beplanting verwijderd gaat worden en er nieuwe beplanting wordt teruggezet. Met name de grotere groepen vrijwilligers zoals de Zuidervestingtuin (incl. onderhoud Joodse begraafplaats), insectentuin IJpendam, Conted team (naam groep vrijwilligers aan o.a. de CD laan), De Bolder (moestuinproject) boeken zichtbaar resultaat. En uiteraard ook op de begraafplaats IJpendam waar vrijwilligers al jaren een nette begraafplaats opleveren. De mensen leveren niet alleen op het gebied van groenonderhoud resultaat maar er ontstaat cohesie tussen de mensen. Juist in de corona tijd zijn dit erg waardevolle initiatieven. De gemeente levert in sommige gevallen ook beplanting bijv. wanneer we het betreffende vak al wilde gaan inplanten of er meer natuurwaarde ontstaat.
- Natuureducatie voor kinderen/scholen: de vrijwilligers van de insectentuin IJpendam (Stichting Anthidium) wilde educatie geven aan schoolkinderen, vanwege Corona ligt dit stil.
- Digitaal platform groenadoptie: niet uitgevoerd, voorbereiding wel getroffen en begin 2021 wordt op de site van de gemeente een nieuw aanvraagformulier geplaatst waarmee mensen groenadoptie kunnen aanvragen. Dit zal de individuele vrijwilligers nog sneller helpen hun plannen te realiseren samen met de gemeente.

2. Waar liepen we tegenaan?

- Bewoners bewust maken van het belang van groen in de tuin in plaats van verharding: nog geen uitvoering aan gegeven, koppelen aan klimaatadaptatie/duurzaamheidsfonds.
- Scholen stimuleren hun omgeving te vergroenen: geen uitvoering aan gegeven, communicatie hiervoor nog opstapen en koppelen aan klimaatadaptatie/duurzaamheidsfonds.

Overige aandachtspunten

Illegale kap/snoei: helaas zien we een toename in bewoners die gemeentelijke bomen grof eigenhandig snoeien (mogelijk met dodelijk gevolg) of zelfs bomen kappen/ringen en vergiftigen. Handhaving is in enkele gevallen ingezet. Het betreft in 2020 negen stuks bomen dit is een toename ten opzichte van het jaar daarvoor.

Conclusies: Bewoners

Bewoners zijn betrokken en dit merkt vooral de groendienst die dagelijks de mensen spreken. De reacties zijn positief wanneer er locaties worden verbeterd. Uiteraard zijn er ook meldingen geweest over

het onkruid en dan met name in het groeiseizoen. Vaak ging het over onkruid op plantvakken of snoeiverzoeken van bomen. Naast de kap en snoei van gemeentelijke bomen (gelukkig gebeurt dit niet heel vaak) zijn er ook meerdere mensen die de gemeente opbellen om ons te houden aan het terugplanten van een boom nadat een zieke boom is verwijderd. Kortom de mensen zijn over het algemeen betrokken en houden van de groene en waterrijke omgeving.

11. december 2020 net na de snoei karakteristieke lindebomen

3.4 Thema 4. Klimaatadaptatie

In de onderstaande alinea's zijn geformuleerde acties uit de groenvisie onderstreept en de stand van zaken omschreven. Per actie worden twee vragen behandeld.

Thema 2: Klimaatadaptatie

Doel: Groen inzetten ter voorkoming hittestress, opvangen neerslagpieken en afvang fijnstof

Doel op schema? JA

1. Wat hebben we bereikt

- Meer bomen planten op locaties gevoelig voor hittestress:

In de groenvisie is geen budget gereserveerd voor het ontwikkelen van de klimaatbestendige omgeving. Toekomstige initiatieven worden gefinancierd vanuit het duurzaamheidsfonds. Desondanks is er we meer groenoppervlak gerealiseerd waar voorheen verharding lag, dit voorkomt ook hittestress. Zo stonden er in de Lijsterstraat IJpendam bomen in de verharding. Bij de herinrichting is rond de bomen een plantvak gerealiseerd, nu kan water inzijgen in het groen rond de boom en er is minder verhard oppervlak in de straat. En we laten de weg voor een deel afwateren richting een grasveld. Dat betekent minder regenwater in de riolering. Dit zijn effectieve maatregelen om een wijk bestendiger te maken tegen hevige regen of hitte.

2. Waar liepen we tegenaan?

- Voorlichten bewoners over de voordelen van een groene tuin: nog geen uitvoering aan gegeven, koppelen aan klimaatadaptatie en duurzaamheidsfonds.
- Boom voor boom (bewoners stimuleren boom te planten/herplanten eventueel met subsidiefonds): nog geen uitvoering aan gegeven, koppelen aan klimaatadaptatie en duurzaamheidsfonds.

Conclusies: Klimaatadaptatie

Ondanks het gegeven dat er in de groenvisie geen budget gereserveerd kon worden zijn er door samenwerking van diverse collega's resultaten geboekt op het gebied van klimaatadaptatie. De verschillende disciplines werken nauw samen en plannen worden door iedereen getoetst en dit werkt.